

Mączak, Antoni

"Rig og fattig i Ribe. Økonomiske og sociale forhold i Ribe-samfundet 1560-1660", Ole Degn, Aarhus 1981 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 74/1, 208-209

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Praca Uruszczaka, będąca fragmentem szerzej zakrojonych badań nad parlamentaryzmem staropolskim, stanowi wartościowe studium historyczno-prawne, które pozwala na odtworzenie miejsca, jakie zajmował sejm doby zygmunto-wskiej w rozwoju polskiego parlamentaryzmu.

Dodatkową zaletą monografii jest zwięzły styl autora oraz liczne tabele i zestawienia, które pozwalają lepiej zrozumieć prezentowany materiał.

J. Ch.-M.

Ole Degn, *Rig og fattig i Ribe. Økonomiske og sociale forhold i Ribe-samfundet 1560—1660*, „Skrifter udgivet af Jysk Selskab for Historie” nr 39, Universitetsforlaget i Aarhus, Aarhus 1981 t. I—II s. 458, 402.

Badania regionalne prowadzone są, oczywiście, we wszystkich krajach, jednak „historia lokalna” w jej metodycznie świadomym i szczególnie starannym ujęciu stała się w ostatnich latach domeną Brytyjczyków i Skandynawów. Tamtejsi historycy zapelnili też salę obrad sekcji historii lokalnej na ostatnim Kongresie Historyków Gospodarczych w Budapeszcie w sierpniu 1982 r. i oni wygłaszali na niej referaty. Wynika to zarówno z siły mecenatu miejscowych miłośników historii, jak z przesłanek metodycznych, a mianowicie przekonania, że ujęciom syntetycznym w skali krajowej, statystycznym średnim i dominacji makroekonomiki trzeba przeciwstawić dzieje obserwowane „z głębi”, od strony prostego człowieka. W wielu przypadkach o walorze badań lokalnych decyduje nade wszystko zainteresowanie funkcjonowaniem rodziny, przestępczością i innymi zjawiskami społecznymi, dla których studia szczegółowe są szczególnie potrzebne. Impuls dla pogłębionych badań lokalnych daje wreszcie fakt zachowania się bogatszej niż gdzie indziej podstawy źródłowej.

Miasto Ribe położone jest na zachodnim wybrzeżu południowej Jutlandii. W badanym przez autora okresie miało znaczenie dla eksportu wołów duńskich do Niderlandów: między r. 1596 a 1660 odpiętno stąd co najmniej 139 tysięcy sztuk bydła. Liczyło ok. 700 domów, jednak autor objął badaniem także otaczający je obszar diecezji Ribe (częściowo) z dziesięciu tysiącami gospodarstw chłopskich i 123 majątkami ziemskimi: 45 do 54 tysięcy mieszkańców około r. 1640.

Wysiłek badawczy podjęty dla przygotowania tej rozprawy doktorskiej (Uniwersytet Odense) jest imponujący: bibliografia obejmuje niemal pół tysiąca pozycji, zaś oprócz archiwów i zbiorów duńskich przeprowadzono poszukiwania w RFN (Gottorp, Hamburg, Lubeka, Stade, Oldenburg, Brema, Getynga — archiwum Kowala, Marburg), Amsterdamie i Londynie. Zagraniczne archiwalia pozwoliły zbadać bliżej zasięg i intensywność handlu morskiego Ribe.

Kolejne rozdziały tomu I omawiają strukturę społeczeństwa Ribe i okolicznych miasteczek oraz wsi regionu następnie zaś poszczególne gałęzie gospodarki. Ścisłej, obszerna część poświęcona sprawom ekonomicznym rozdziela poprzedzając ją rozważania o demografii regionu i jego ukształtowaniu od analizy struktur społecznych. Szczegółowy spis rzeczy ułatwia korzystanie z książki, jednak pokrewne sobie zjawiska są rozrzucone w wielu miejscach: zagadnienia demograficzne są omawiane systematycznie w części 1, w części 3 (tu wiele grup społecznych) i wreszcie w końcowej, czwartej, gdy mowa o trendach w czasie.

W tej ostatniej właśnie części przedstawione zostały sprawy „koniunktury”, a więc zmiany w czasie: ruch cen i płac, trend demograficzny, rozwój gospodarczy. Bardzo zwięzły rozdział końcowy otrzymał ambitny tytuł: „Społeczeństwo renesansu. Próba wyjaśnienia”. W rzeczywistości jest to próba zastosowania do badanego regionu koncepcji kryzysu XVII w. Erica Habsbawma i H. R. Treavor

Ropera. Wskazany w bibliografii lecz nie przywołany w tekście artykuł Nielsa Steensgarda (*Det syttende arhundreds krise*, „Historisk Tidsskrift”, København 1969/1970, s. 472—504) zdaje się lepiej pasować do realiów jutlandzkich niż teorie obu Brytyjczyków.

Tom II zawiera obszerne załączniki tabelaryczne, wyciągi źródłowe (mnóstwo danych o cenach, handlu wołami, zasobności mieszczan na podstawie inwentarzy ruchomości, strukturze majątków, filantropii itd.), aparat naukowy, w tym dobre indeksy.

Historyk polski, nie zainteresowany bezpośrednio regionem Ribe, znajdzie w tej książce bogaty materiał porównawczy i niejedną wskazówkę metodyczną. Zainteresują go obserwacje socjotopograficzne, wnikliwa analiza powiązań lokalnej elity władzy, zasoby ruchomości mieszczan (w tym sztychy, obrazy, książki) wedle inwentarzy. W rozdziale o żegludze Ribe i pobliskiego Rømø (dostępnego dla większych statków) znajdzie nieco informacji o kontaktach z Gdańskiem i Królewcem (210 razy szyprowie z tych portów przepływali Sund wioząc towar z tych portów na ogółem 475 przypadków zanotowanych w rejestrach Helsingør).

Na temat książki Degna pisze t.j. obszernie E. Ladewig Petersen (*Ribbs-regionen 1560—1660*, „Fra Ribe-Ant” t. XXII-2, 1982, s. 341—370. Temu też autorowi dziękuję za zwrócenie uwagi na omówioną tu książkę.

• A. M.

Historia dyplomacji polskiej t. II: 1572—1795, pod red. Zbigniewa Wójcika, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982, s. 775.

Ukazał się drugi tom „Historii dyplomacji polskiej”, przedstawiający skomplikowaną problematykę polityki zagranicznej i działania dyplomatyczne Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Materiał prezentowany w pracy, podzielony jest na kilka części, odpowiadających okresom chronologicznym dziejów Polski.

W części pierwszej, obejmującej lata 1572—1648, H. Wisner zwraca uwagę na unię lubelską i wolne elekcje jako czynniki determinujące kształt i rozwój dyplomacji doby Stefana Batorego i Wazów.

Z. Wójcik omawia dyplomację okresu wojen drugiej połowy XVII w. (1648—1699). Sytuacja gospodarcza, militarna i ustrojowa oraz stale powiększająca się dysproporcja między Rzeczpospolitą a jej najbliższymi sąsiadami były czynnikami, które przesądzały o możliwościach państwa na arenie międzynarodowej. Zdaniem Wójcika, mimo niewątpliwego cofnięcia się Rzeczypospolitej w zakresie polityki zagranicznej, dyplomacja okresu 1648—1699 osiągnęła wszystko, co w warunkach ówczesnej słabości, było możliwe.

Działalność dyplomacji polskiej w dobie saskiej (1699—1763) omawia w części trzeciej J. Gierowski. Autor zwraca uwagę na niedostosowanie się dyplomacji polskiej do przemian, jakie w zakresie służby dyplomatycznej nastąpiły w tym czasie w Europie zachodniej. Fakt ten, w połączeniu ze słabością Rzeczypospolitej, nie pozwalał na uzyskanie poważniejszych sukcesów. Dodatkowym problemem były dysproporcje między stanem polskiej i saskiej dyplomacji, a właściwie stopniowy zanik polskiej służby dyplomatycznej, który zaznaczył się od zakończenia wojny północnej

Ostatnia część, napisana przez J. Michalskiego, obejmuje czasy stanisławowskie. Na ten okres największego zagrożenia zewnętrznego Rzeczypospolitej, zakończonych jej katastrofą, przypadło tworzenie nowoczesnej stałej służby dyplo-